

Holmestrand
kommune

Plan for psykososialt barnehagemiljø i Holmestrandsbarnehagene

INNHOLDSFORTEGNELSE

INNLEDNING.....	3
HVA ER KRENKELSER, MOBBING, OG ERTING?	4
BARNET BESTE VURDERINGER.....	6
FOREBYGGING AV MOBBING OG KRENKELSEN.....	8
HÅNDTERING AV MISTANKE OG KJENNSKAP TIL MOBBING OG KRENKELSER.....	11
1 MISTANKE OM ELLER KJENNSKAP TIL MOBBING OG KRENKELSER.....	11
2 VARSLE.....	11
3 UNDERSØKELSESPLIKT.....	11
4 VURDERING.....	12
5 TILTAK	12
6 EVALUERING.....	12
7 SAKEN AVSLUTTES.....	12
SAMARBEID MELLOM BARNEHAGE OG HJEM	13
FORELDRE RÅD OG SAMARBEIDSUTVALG	13
OVERGANGER.....	14
SAMARBEID MED ANDRE INSTANSER.....	14
SYSTEMATISK ARBEID.....	14
MOBBEOMBUD	14
SKRIFTLIG PLAN OG BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER.....	15
UTARBEIDELSE OG VEDLIKEHOLD AV PLANEN	15
VEDLEGG	15
1. REFERAT FRA MØTE MED FORELDRE	16
2. BARNEHAGENS RUTINER FOR FOREBYGGING AV KRENKELSER OG MOBBING.....	17
3. ARBEIDSDOKUMENT VED MOBBING I BARNEHAGEN.....	18
4. AKTIVITETSPLAN VED MISTANKE OM ELLER KJENNSKAP TIL AT ET BARN IKKE HAR ET TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ- BARNEGRUPPE.....	20
5. VENNEBUSSEN	23
6. SJEKKLISTE – BARNEHAGENS MILJØ.....	24
7. KARTLEGGING AV VOKSNES RELASJONER TIL BARN.....	25
8. OBSERVASJON- /KARTLEGGINGSLOGG.....	28
LITTERATURLISTE	29

INNLEDNING

Strategiplan for barnehager og skoler i Holmestrand 2020-2025 med visjonen « trygghet, mestring og læring for alle» har overordnet mål om at «alle barn og elever blir inkludert i sterke fellesskap i barnehager og skoler». Barnehagene i Holmestrand skal bidra til at barn håndterer livet sitt i motgang og medgang, og til at de er gode bidragsyttere i andres liv. Denne planen for trygt og godt barnehagemiljø er et verktøy for alle kommunale og private barnehager i arbeidet med å forebygge og forhindre krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering av barn i barnehage.

FNs barnekonvensjon omhandler blant annet barnets rett til utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering, og et oppvekst- og læringsmiljø uten mobbing.

Barnehagene skal forebygge og fremme et inkluderende og godt psykososialt barnehagemiljø jf. barnehageloven § 1 Formål:

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. ... Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering. (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 15) [Rammeplan for barnehagen.](#)

Barnehagelovens kap. 8 gir barnehagen en tydelig forpliktelse til å skape et godt fysisk og psykososialt barnehagemiljø. For at alle barn skal oppleve trygge og gode dager i barnehagen, er det avgjørende at de ansatte har kompetanse til å forebygge krenkelser og mobbing, gjenkjenne det når det skjer, og vite hvordan en skal ta tak i det. Arbeidet med å fremme prososiale ferdigheter og stoppe krenkelser og mobbeatferd i barnehagen er et kontinuerlig arbeid som krever sensitive voksne med reflekterte tilnærminger og strategier (Kunnskapsdepartementet, 2023, ss. 156-162) [Lovdata KAPITTEL 8.](#)

Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11)

Alle som arbeider i barnehagen, skal kjenne til barnehagens krav og forventninger til sosialt kompetent atferd. Utvikling av sosial kompetanse krever at barnehagen og foreldrene samarbeider nært. Et godt samarbeid er også en forutsetning om mobbeatferd observeres. Barnehagens ledelse har ansvar for at arbeidet prioriteres. Handlingsplan for å sikre barn et godt barnehagemiljø skal bidra til:

- at alle barn opplever trygge og gode dager i barnehagen
- at barn blir sett og hørt og får medvirke i saker som gjelder dem selv
- å fremme gode samhandlingsrutiner for foreldre og barnehage
- å danne felles retning for arbeidet mot mobbing og andre krenkelser

HVA ER KRENKELSER, MOBBING, OG ERTING?

Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet, jf. Lund et al. (Helgeland & Lund, 2020, s. 19)

Mobbing er ifølge Lund forstått som noe som alltid må sees i sammenheng med det relasjonelle og er kontekstavhengig. Det betyr at barnehagens kultur, struktur og relasjoner, samt holdninger og forventninger til barn fra foresatte og ansatte i barnehage er de sentrale og avgjørende forebyggende faktorene (Helgeland & Lund, 2020, ss. 19-20). Det hevdes at maktbalansen er skjev mellom den som mobber og den som blir mobbet, og at det ofte er en underliggende årsaker til mobberens atferd (Idsøe & Roland, 2017, s. 17).

Krenkelser kan forstås som negative engangshandlinger som har en dimensjon av makt eller avmakt.

Krenkelser, også kalt krenkende ord og handlinger, er et samlebegrep for negative ord eller handlinger. Hva som oppleves som krenkende ord og handlinger, er subjektivt og kontekstavhengig. Dette kan blant annet avhenge av alder, forutsetninger og bakgrunn. Krenkelser kan være ord eller handlinger (for eksempel avvisende kroppsspråk) begått av barn eller voksne, som oppleves som negative eller sårende, og uavhengig av intensjonen bak. Det skal ikke være høy terskel for hva som ansees som krenkelser.

Mobbing og krenkelser kan ta mange former og være av ulik alvorlighetsgrad. Det kan være dytting, slag, truing, erting, tilrop, latterliggjøring og lignende. I barnehagen kan mobbing og krenkelser gjøre seg gjeldende ved at et barn har en egenopplevelse av å bli stengt ute fra leken, ikke bli akseptert, får negative kommentarer, blir dominert, undertrykket, truet, herset med, hånt, krenket, latterliggjort eller manipulert, eller at voksne ser og opplever denne type atferd i miljøet.

Det er aldri barnets ansvar når noen ekskluderes - verken den som mobbes eller den som mobber. Å jobbe forebyggende mot mobbing og sette i gang tiltak når mobbing observeres, handler om å jobbe med barns lekekompetanse, relasjoner og rammer for lek og læring. «Vi må forstå at mobbing er et relasjonsproblem mer enn et individuelt problem for barna som er involvert» (Idsøe & Roland, 2017, s. 22). Alle barn må inkluderes i fellesskapet, de må omtales positivt, og personalet i samspill med foreldre må sikre denne prosessen.

I loven er det presisert at det skal være nulltoleranse for mobbing og krenkelser i barnehagen. Nulltoleranse betyr at barnehagen er forpliktet til å undersøke, gripe inn og håndtere alle former for mobbing og krenkelser.

Både voksne i barnehagen og foreldre bør være klar over de spesifikke karakteristika som skiller mobbing fra en vanlig konflikt og erting. Blir barnet gjentatte ganger utestengt fra leken? Er det ubalanse i styrkeforholdet mellom barna som er i konflikt? Tabellen under er tilpasset etter Storey & Slaby (2013) (Idsøe & Roland, 2017, ss. 19-20) og kan være til hjelp for å vurdere forskjellen på mobbing og konflikt eller erting:

VANLIG KONFLIKT	MOBBING
Likeverdige partner eller venner	Ubalanse i styrkeforhold/ ikke venner
Skjer av og til	Gjentatte negative handlinger (i et mønster)
Tilfeldig	Med hensikt/ planlagt
Ikke så alvorlig	Alvorlig, trusler om fysisk eller emosjonell skade, ekskludering fra lek, truet tilhørighetsfølelse
Samme emosjonelle reaksjoner	Sterke emosjonell reaksjon fra offer, ikke fra mobber
Søker ikke makt/ oppmerksomhet	Søker makt, kontroll og materielle ting
Prøver ikke å oppnå noe	Forsøker å få makt eller ev. materielle ting (leker osv.)
Dårlig samvittighet – tar etter hvert ansvar	Ingen anger, skylder på offeret
Eventuelt problemløsning (ønske om)	Ingen forsøk på problemløsning

ERTING	MOBBING
Likeverdige partner	En form for repetert, vedvarende og negativt handlingsmønster
Morsomt, vanligvis ikke skadelig/ vondt	Rettet mot enkeltindivider og skal skape frykt
Kan være forløper for mer alvorlige negative handlinger	

BARNET BESTE VURDERINGER

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn når barnehagen skal ta beslutninger som berører barn, jf. barnehageloven § 3 fjerde ledd. Barnekonvensjonen kap. 3 og kap. 12, Grunnloven § 104 og barnehageloven § 3 hjemler kravet om at barn skal bli hørt og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. I barnehagens arbeid mot mobbing og krenkelser skal derfor barnets stemme og barnets beste være med i vurderingen av tiltak. En barnets beste vurdering kan baseres på barnets subjektive opplevelse, identitet, familiemiljø og nære relasjoner, fysisk og psykisk helse, sårbarhet, behov for beskyttelse, omsorg og sikkerhet og barnehagekontekst (Helgeland & Lund, 2020, s. 120).

Barnet har rett til å uttale seg, men ingen plikt til å uttale seg. Barnets syn skal vurderes ut fra barnets modenhet og alder. Dersom barnet ikke kan uttale seg verbalt, må det velges andre alternativer for å fremme barnets stemme, for eksempel ved observasjoner og samtaler med foresatte. Det er en viktig del av saksbehandlingen at barnehagen har vurdert og vektet hva som er barnets beste ut ifra situasjonen barnet er i og hvilke behov barnet har.

Tiltakene må sees i sammenheng med barnegruppens behov og forutsetninger. Det kan oppstå motstridende behov mellom enkeltbarn og barnegruppas behov. Derfor er en faglig helhetsvurdering helt nødvendig, der det synliggjøres hvilke hensyn som tillegges mest vekt.

Barnets subjektive opplevelse av egen situasjon avgjør om en bryter barnets rett til et trygt og godt barnehagemiljø. Å erkjenne subjektivitetsprinsippet handler dermed om at barn som opplever seg krenket skal ivaretas emosjonelt som om de har blitt krenket, uavhengig av hvordan voksne vurderer situasjonen. Det vil ikke nødvendigvis være en lik terskel for alle barn. For eksempel kan barnas alder og personlige forhold ha betydning for hvilke handlinger og ytringer som anses å være krenkende.

Barns opplevelse av seg selv og sin egenverdi utvikler seg i samspill med omgivelsene. Barn som utsettes for krenkelser og mobbing fratras både livsmot og verdighet. Forskning viser at både barn som mobber og barn som har opplevd mobbing, har en forhøyet risiko for å utvikle psykiske vansker senere. Les mer om konsekvenser og symptomer på mobbing: [Læringsmiljøsentret](#).

I barnets beste-vurderinger skal barnehagen skriftlig beskrive:

- Hvordan barnets beste er undersøkt
- Hvordan barnets stemme har kommet fram
- Innholdet i vurderingen
- Hvordan er barnets beste i sammenheng med andre hensyn, og eventuelt hvilke hensyn må gå foran?

BARNEHAGELOVEN KAPITTEL VIII: PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ

§ 41: NULLTOLERANSE OG FOREBYGGENDE ARBEID

Barnehagen skal ikke godta krenkelses som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelses.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_8#shareModal

§ 42: PLIKT TIL Å SIKRE AT BARNEHAGEBARN HAR ET TRYGT OG GODT PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ (AKTIVITETSPLIKT)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres.

§ 43: SKJERPET AKTIVITETSPLIKT DERSOM EN SOM ARBEIDER I BARNEHAGEN, KRENKER ET BARN

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

FOREBYGGING AV MOBBING OG KRENKELSEN

Det skal være nulltoleranse for mobbing og krenkelser i Holmestrandsbarnehagene. Barnehageloven stiller klare forventninger til barnehagens forpliktelser til å skape et trygt og godt fysisk og psykososialt barnehagemiljø for barn. Barnehagen skal være en helsefremmende og forebyggende arena og skal handle raskt og ta de grep som er nødvendige for å forhindre og stoppe mobbing og mobbelignende atferd. Et godt psykososialt miljø er avgjørende for barns læring og trivsel. Mobbing og krenkelser i barnehagen kan være vanskelig å avdekke, men forskning viser at et bevisst personale som har høy relasjonskompetanse evner både å avdekke og forebygge mobbing.

Personalet i barnehagen har en avgjørende rolle og ansvar for å skape gode relasjoner, legge til rette for meningsfulle opplevelser og skape trygge leke- og læringsmiljøer som fremmer trivsel, tilhørighet og fellesskap. Av barnehagens rammeplan fremgår det at barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Alle barn skal få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter (Kunnskapsdepartementet, 2017). Lek, vennskap og tilhørighet er viktig for alle barn og unge, og forskningsprosjektet «Hele barnet, hele løpet: mobbing i barnehagen» (Lund et.al. 2015) peker på at vennsksforhold er en beskyttende faktor for et barn i forhold til krenkelser og mobbing. Allerede i 2-3 årsalderen utvikler barn strategier for hvordan de skal etablere vennskap. Barn trenger støtte og veiledning fra ansatte for å finne ut hvordan de kan etablere vennskap og hva de skal gjøre når konflikter oppstår (Lund, 2020).

I Rammeplanen for barnehager står det at; «barn skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11). Dette

lærer barn i barnehagefellesskapet ved å øve, feile og prøve igjen. Barnehagene arbeider aktivt forebyggende mot mobbing ved å styrke barns sosiale kompetanse. I Holmestrandsbarnehagene brukes SMART-egenskapene som verktøy i arbeidet med å øve på sosiale ferdigheter. Egenskapene er utviklet på bakgrunn av Peterson og Seligman sin forskning på universelle styrker som er nyttige og anerkjente i samspillet mellom mennesker (Biswas-Diener, 2011).

Personalets relasjonskompetanse er en av de viktigste forebyggende faktorene for å skape robuste, trygge og inkluderende miljøer. Det autoritative perspektivet er grunnlaget for voksen-barn interaksjoner. Barnet skal møtes med «relasjonsvarme og krav som stilles på en respektfull måte» (Roland & Ertesvåg, 2018, s. 21). Anerkjennelse av barn er en av hovednøkklene for å forebygge mobbing. Ingrid Lund påpeker at vi skal anerkjenne alle barn, både den som mobber og den som utsettes for krenkende atferd. Barnet må få hjelp til å forstå at atferden er uakseptabel. Samtidig skal barnet oppleve at de er verdifulle (Lund, 2014, s. 22). Anerkjennende kommunikasjon ved en likeverdig relasjon, der man bestreber seg på å forstå den andres perspektiv. Det er barn som trenger mer støtte og veiledning for å komme inn i positive sosiale relasjoner. Det kan være språkvansker, funksjonsnedsettelse, manglende lekekompetanse og/eller atferdsutfordringer som kan være noen av årsakene til at barn kan være sårbare.

For å sikre at arbeidet blir systematisk og langsiktig, er det viktig å synliggjøre arbeidet i barnehagens planer. Personalet må vurdere arbeidet jevnlig gjennom refleksjon rundt egne holdninger og verdier. De må også reflektere rundt praktiseringen av barnehagens verdigrunnlag. «Hvordan skal jeg håndtere dette på en riktig måte? Denne type spørsmål fører til at den enkelte stopper opp og våger å se med et åpent og samtidig vennlig, kritisk blikk på egne handlinger (Helgeland & Lund, 2020, s. 16). Mobbing har dårlige vekstforhold i en barnehage der voksne stadig våger å stille kritiske og åpne spørsmål til seg selv, samtidig som de styrker alt det relasjonelle arbeidet som fremmer god lek, humor og trygghet.

Kjennetegn på god praksis:

- Leken prioriteres høyt.
- Barns medvirkning sikres i personalets valg av metoder.
- Barna gis mulighet til å få god selvfølelse og et robust grunnlag for å takle motgang.
- Personalet skaper et trygt og samtidig utfordrende sted for vennskap og aktiv deltakelse i fellesskapet.
- Personalet er gode rollemodeller og har en anerkjennende, lyttende og tilstedeværende tilnærming til barn, hverandre og foresatte.
- Personalet verdsetter at barn er forskjellige og viktige deler av fellesskapet.
- Personalet og foreldre samarbeider godt om et godt psykososialt oppvekstmiljø.
- Personalet våger å sette søkelys på seg selv og å granske seg selv.
- Personalet sier ifra, stopper og beskytter barn mot voksne som krenker eller mobber.
- Personalet sørger for fravær av negativt klima som hyppig irritasjon, krenkelser, trusler, sinne, bruk av sarkasme, ironi og negativ kontroll.
- Det arbeides systematisk med observasjon og pedagogisk dokumentasjon.
- Personalet reflekterer og diskuterer temaer som gjelder barnehagemiljøet på aktuelle møtearenaer.

Kjennetegn hos barn som utsettes for mobbing og krenkelser kan være (ingen fasit):

- Barnet endrer atferd
- Barnet tisser på seg etter å ha vært tørr lenge
- Barnet endrer spise- og sovevaner
- Barnet blir fort engstelig og redd
- Barnet blir fort oppfarende og sint
- Barnet oppleves som stille og «usynlig»
- Barnet får dårlig selvbilde/selvtillit
- Barnet vil ikke fortelle hva som er galt
- Barnet plager yngre barn eller søsken
- Barnet blir klengete og søker mer voksenkontakt
- Barnet vil ikke gå i barnehagen, etter at dette tidligere har vært uproblematisk

HÅNDTERING AV MISTANKE OG KJENNSKAP TIL MOBBING OG KRENKELSER

1 MISTANKE OM ELLER KJENNSKAP TIL MOBBING OG KRENKELSER

- Du får mistanke om eller kjennskap til at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Mistankene kan for eksempel komme fra enkeltbarn, fra andre kollegaer, ut fra observasjoner eller fra foreldre.
- Du kan se endringer hos barnet eller i barnegruppa, eller foreldre forteller om endringer hjemme som vekker en mistanke.
- Det skal skrives et notat/referat når du får mistanke om eller kjennskap til mobbing eller krenkelser. Forslag til referat: [Referat fra møte med foreldre](#)

2 VARSLE

Du varsler styrer ved mistanke eller kjennskap til at ett eller flere barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

- Styrer håndterer og følger opp.
- Styrer skal varsle eier i alvorlige tilfeller
- Styrer skal varsles om en ansatt krenker et barn, og varsle eier.
- Eier varsles direkte om styrer krenker barn.
- Foreldre blir informert og involvert.

3 UNDERSØKELSESPLIKT

Barnehagen har plikt til å snarest undersøke ved mistanke eller kjennskap til at barn ikke har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Denne undersøkelsen kan gjøres på ulike måter. Observasjon og kartlegging må dokumenteres skriftlig. Barnets stemme og foresattes perspektiver skal lyttes til.

Forslag til tiltak:

- Observasjon av barnet/barnegruppa i lek (plassering, lekrelasjoner, roller og endring av atferd)
- Kartlegge personalets relasjoner til barnet/barnegruppa [Kartlegging av voksnes relasjoner til barn](#)
- Logg
- Barnesamtaler- en til en eller i gruppe, gjerne ved bruk av Bussen [Vennebussen](#)
- Foreldresamtaler
- Aktivitetsplan [Aktivitetsplan](#)

4 VURDERING

- Konkret og faglig vurdering og analyse av dokumentasjon fra undersøkelsen, gjerne ved bruk av pedagogisk analyse
- Det skal gjøres en barnets beste vurdering
- Det skal også vurderes om andre tverrfaglig tjenester skal benyttes, som for eksempel veiledningsteam og kontaktmøter med PPT.

5 TILTAK

Dersom undersøkelser avdekker at barn eller en barnegruppe ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal det settes inn egnede tiltak.

- en aktivitetsplan (vedlegg 4)
- tiltak skal være kunnskapsbaserte og lovlige
- tiltakene skal være tidsavgrenset og målbare
- tiltakene skal baseres på en helhetsvurdering og barnets stemme skal ilegges vekt
- tiltakene skal i størst mulig grad rettes mot barnehagemiljøet og sees i sammenheng med andre tiltak

Ved motstridende tiltak må dette vurderes opp mot hverandre. Denne vurderingen skal gjøres skriftlig.

6 EVALUERING

Barnehagen skal jevnlig følge opp tiltakene og ha et planlagt tidspunkt for evaluering. Dersom evalueringen viser at barnet eller barnegruppen fremdeles ikke har et godt psykososialt barnehagemiljø, skal nye tiltak vurderes og iverksettes, eller intensivere allerede tiltak. Evalueringen skal gjøres i samråd med foreldre og barnets stemme skal ilegges vekt. Det kan være tilfeller hvor aktivitetsplikten er oppfylt, selv om barnet eller foreldrene ikke er fornøyd med barnehagemiljøet. Dette kan være når barnehagen har gjort alt som etter rimelighet kreves, og at barnehagens planer for videre tiltak er i samsvar med godt faglig skjønn. Dette fristiller ikke barnehagen, og barnehagen har fremdeles plikt til å sette inn tiltak videre så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

7 SAKEN AVSLUTTES

Saken avsluttes om barnehagen og alle involverte parter opplever at det er et godt psykososialt barnehagemiljø. En avsluttet sak skal dokumenteres og lagres etter rutinen i den enkelte barnehage.

SAMARBEID MELLOM BARNEHAGE OG HJEM

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at mobbing ikke får utvikle seg i barnehagen. Det er viktig å samarbeide med foreldre i arbeidet med holdninger og verdier. Det forventes at foreldre vil samarbeide med barnehagen om forebygging av krenkende atferd og mobbing. Foreldre må derfor involveres i hvordan barnehagen jobber med barn og relasjoner og snakke om tema krenkelser, krenkende atferd og mobbing og forebygging av dette i foreldresamtaler og foreldremøter. Foreldre skal bli informert om barnehagens handlingsplan for å sikre barn et godt psykososialt barnehagemiljø.

Barnehagen skal legge til rette for en dialog preget av åpenhet og likeverd (Skoglund & Åmot, 2019, ss. 190-191). Foreldre skal kunne være sikre på at barnehagen tar umiddelbart kontakt med dem dersom de opplever at deres barn er involvert i en uønsket hendelse. Det skal være lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foreldre opplever endret atferd eller mistrivsel hos barnet sitt. Foreldrene skal være trygge på at bekymringen tas på alvor.

Foreldre er barnas viktigste rollemodeller og må være gjennomtenkte med hva de sier og uttrykker, når barn er til stede. Det å bli sett, møtt, anerkjent og respektert, innebærer gjensidig forpliktelse mellom barnehage og hjem. Det er et felles ansvar å forebygge mobbing.

Foreldre bidrar til forebyggende arbeid ved å

- hilse på, snakke med alle barn, invitere barn med hjem, og legge til rette for nye vennskap
- snakke positivt om andre barn, foreldre, personalet og barnehagen
- hjelpe barna til å finne hensiktsmessige problemløsningsstrategier
- melde fra til barnehagen, dersom det oppdages krenkende atferd/mobbing/erting blant barna
- gi tilbakemeldinger på barnets trivsel og opplevelser
- følge opp informasjon og ha et tett samarbeid med barnehagen

FORELDRERÅD OG SAMARBEIDSUTVALG

For å sikre samarbeidet med barnas hjem, skal hver barnehage ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg, jf. barnehageloven § 4. Som eksempler på saker av viktighet som skal forelegges foreldrerådet og samarbeidsutvalget nevnes:

- Alle saker som gjelder barnehagemiljøet og barnas trivsel i barnehagen.
- Saker om hvordan barnehagen skal arbeide forebyggende for å skape et godt miljø i barnegruppene.
- Barnehagens generelle arbeid for å oppfylle aktivitetsplikten.

FUB har utarbeidet en ressurside: foreldreutvalgene.no

OVERGANGER

I Holmestrand kommune er det utarbeidet samarbeidsrutiner for overgang mellom barnehage og skole/SFO. I planen legges særlig vekt på å skape trygghet rundt overgangene og sammenheng i elevenes opplæring. Barnehagene har planer for interne overganger som sikrer trygghet for barna. Forebyggende arbeid foregår internt i hver barnehage, skole og SFO. I tillegg må samhandlingen mellom enhetene og samarbeidet på tverrfaglige arenaer vektlegges.

SAMARBEID MED ANDRE INSTANSER

Barn som har en krevende hjemmesituasjon, psykiske plager eller andre utfordringer, kan utvikle atferd og reaksjonsmønstre som gjør at de ikke opplever å ha et trygt og godt barnehagemiljø. I slike tilfeller må barnehagen søke hjelp hos andre instanser som helsevesenet eller barneverntjenesten. I Holmestrand kommune har vi et tverrfaglig samarbeid i hele oppvekst. I enkelte saker kan det være naturlig å ta kontakt med helsestasjon, Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT), nettverkskontakter, barnevern eller skole. Den som utfører tjeneste eller arbeid i en barnehage, skal være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten, jf. barnehageloven § 22. I enkelte tilfeller har de plikt til å melde fra til barnevernet.

SYSTEMATISK ARBEID

Å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehagemiljøer krever et kontinuerlig og systematisk arbeid. Arbeidet skal drives hele tiden og ikke bare noe som gjøres når det oppstår ubehagelige situasjoner eller ved oppstart av barnehageåret. Det systematiske arbeidet skal være gjennomtenkt og planmessig. Pedagogisk analyse er en anbefalt modell for systematisk utvikling av samarbeid og kompetanse i personalet, for å få en bedre forståelse og håndtering av pedagogiske utfordringer i barnehagen. Det overordnede målet er å skape læringsmiljøer som, uavhengig av barnets forutsetninger, gir gode vilkår for læring (Nordahl, 2020) (Roland & Ertesvåg, 2018).

I ny § 9 i barnehageloven stilles det krav om at barnehageeier skal ha internkontroll, for å sikre at barnehagen oppfyller kravene i barnehageloven med forskrifter.

Barnehageeier må selv vurdere, ut fra en helhetsvurdering av det samlede regelverket og de konkrete forhold, når og hvor ofte vurderingen her skal gjøres for å overholde kravet om en systematisk internkontroll.

MOBBEOMBUD

Høsten 2018 ble det etablert en nasjonal ordning med fylkesvise mobbeombud for alle barn og elever i barnehage og grunnskole. <https://www.vtfk.no/meny/tjenester/opplaring-og-folkehelse/elev-og-larling-mobbeombud/mobbeombud/> er tilgjengelig for alle som ønsker hjelp eller veiledning i saker der barn eller elever opplever å ikke ha det trygt og godt i sitt barnehage- eller skolemiljø.

SKRIFTLIG PLAN OG BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det gjøres tiltak i en sak. Planen skal beskrive hvordan barnehagen har besluttet å håndtere en konkret sak. Planen skal fungere som en støtte for barnehagen og foreldrene for å sikre at det er kjent og dokumentert hva barnehagen har bestemt seg for å gjøre i en sak. Innholdet i planen skal trygge barnet og foreldrene om at barnehagen tar tak i saken. En aktivitetsplan behøver ikke å knytte seg til ett bestemt barn, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere eller hele barnegruppen.

Behovet for å gi identifiserbare opplysninger om barn må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, og begrenses så langt mulig. For eksempel vil meldeplikten til eier kunne ivaretas uten at det følger med identifiserbare opplysninger om barn. Kriteriene om nødvendighet og forholdsmessighet skal alltid ligge til grunn for vurderingene.

UTARBEIDELSE OG VEDLIKEHOLD AV PLANEN

Planen er utarbeidet av kompetansegruppa for Holmestrandsbarnehagene. Vi har innhentet mange gode tips fra egne barnehager og ideer fra andre Vestfoldkommuner.

Planen legges inn i Holmestrand kommunes internkontrollsystem og vurderes årlig av barnehageeier. Eventuell revisjon av planen gjøres i samarbeid med kommunale og private barnehager.

VEDLEGG

1. Referat fra møte med foreldre
2. Barnehagens rutiner for forebygging av krenkelser og mobbing
3. Prosedyre ved mobbing i barnehagen
4. Aktivitetsplan ved mistanke eller kjennskap til at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø
5. Sjekkliste- Barnehagens miljø
6. Kartlegging av voksnes relasjoner til barn
7. Observasjon- /kartleggingslogg

2. BARNEHAGENS RUTINER FOR FOREBYGGING AV KRENKELSER OG MOBBING

Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
<p>Gjennomgå handlingsplan og drøfte vårt ståsted</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hva er et trygt og godt barnehagemiljø - Hva er krenkende atferd? - Hva kreves av ansatte og foreldre - Hva er terskelen for å gripe inn og hvilke tiltak skal settes i gang? - Når skal ledelsen varsles? 	Ved oppstart av bhg året	Styrer
Opplæring av nyansatte i Plan for psykososialt barnehagemiljø	Ved tilsetting	Styrer
Barn og foreldre informeres om planen og rutinene	Hver høst	Styrer/ pedagogisk leder
Barnehagen vurderer det psykososiale barnehagemiljøet	Ledermøte/ avdelingsmøte to ganger i året	Styrer
Vurdere informasjon fra foreldresamtaler vedrørende bekymring om barnehagemiljø	Kontinuerlig	Alle pedagoger
Barnehagens forebyggende og holdningsskapende arbeid gjennomsyrrer hverdagen	Kontinuerlig	Alle
Personalet har et bevisst fokus på og kunnskap om betydningen av egen væremåte og samarbeidsklimaet i personalgruppa	Kontinuerlig	Styrer
Foreldrene involveres og deltar i arbeidet om forebygging av mobbing i barnehagen. Dette er tema på foreldremøter, møte i samarbeidsutvalget og på foreldresamtaler etc.	Kontinuerlig	Styrer
Evaluering av forebyggende og holdningsskapende arbeid	Hver vår	Styrer

3. ARBEIDSDOKUMENT VED MOBBING I BARNEHAGEN

Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å være en betydningsfull person for fellesskapet.

Prosedyre	Ansvar	Utført dato
<p>Personale:</p> <p>Tydelige voksne som gjør klare og forståelige grenser for hvilke oppførsel som er akseptabel</p> <p>Det er den voksne sitt ansvar å gripe inn når en observerer atferd eller handlinger som er krenkende</p> <p>Systematisk observasjon og kartlegging av barnas atferd mot hverandre</p> <p>Observere ansattes atferd og holdninger</p> <p>Eget møte for å informere om det som er observert/kartlagt</p> <p>Utarbeide tiltak, tiltaksplaner lages både for mobber og den som blir mobbet.</p> <p>Nytt møte for å evaluere tiltak som er gjennomført, og vurdere om nye tiltak skal settes inn</p> <p>God kommunikasjon med foreldre/foresatte under hele prosessen</p> <p>Dersom mobbing er oppdaget skal ped.leder og styrer informeres. Styrer skal melde fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller og skrive avviksmelding.</p>	<p>Alle</p> <p>Alle</p> <p>Pedagogisk leder</p> <p>Pedagogisk leder/ styrer</p>	
<p>Barn:</p> <p>Snakk med de aktuelle barna om det som har skjedd individuelt eller i en trygg gruppe.</p> <p>Be barna om å komme med forslag til hva som kan gjøres med situasjonen.</p> <p>Foreldrene skal orienteres om dette. Vær nøye med å gi barnet støtte og forståelse for vonde følelser.</p>	<p>Pedagogisk leder i samråd med styrer</p>	

<p>Tiltaket må holde fokus på de ansatte og foreldre/foresatte sitt ansvar for å forebygge og stoppe begynnende mobbeatferd;</p> <p>Hjelpe barna med å sette ord på egne følelser, og å sette seg inn i hva andre føler og hvordan de opplever situasjonen</p> <p>Legge til rette for positivt samspill gjennom små og bevisst sammensatte lekegrupper</p> <p>Tema i samlinger</p> <p>Man må alltid ta utgangspunkt i barnas alder og modning</p>		
<p>Foreldre:</p> <p>Styrer og pedagogisk leder vurderer hvem i foreldregruppa som skal informeres og direkte involveres</p> <p>Gjennomføring av samtaler med foreldre som er direkte involvert. Viktig å ha fokus på hva foreldre kan bidra med</p> <p>Ha felles foreldremøte på avdelingen ved behov</p> <p>Tema på foreldremøte med fokus på hvordan hjem og barnehage kan samarbeide for å forebygge og stoppe mobbing</p> <p>Handlingsplanen skal gjøres kjent for alle foreldre</p> <p>Følge opp tiltak hjemme</p> <p>Møte med de involverte foreldrene, der tiltaksplan blir evaluert</p>	<p>Pedagogisk leder og styrer</p>	
<p>Evaluering: Evaluer etter 1 md.</p> <p>Samtale med barna.</p> <p>Skriftlig informasjon eller samtale med foreldre</p> <p>Dersom mobbingen ikke tar slutt, vil en mer omfattende oppfølging involvere styrer, PPT og/eller andre instanser</p>	<p>Pedagogisk leder og Styrer</p>	

4. AKTIVITETSPLAN VED MISTANKE OM ELLER KJENNSKAP TIL AT ET BARN IKKE HAR ET TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ- BARNEGRUPPE

(Aktivitetsplikt barnehageloven Kap. 8 § 41-43)

Melding til styrer, navn og barnehage	
Navn på melder	
Navn på barnet/ barnegruppe	
Navn på andre som ev. er involvert	
Deltakere i oppstartsamtale Ansvar: pedagogisk leder og styrer	
Bakgrunn for bekymring:	
Mål:	
Barnet / barnegruppas opplevelse:	
Foresattes opplevelse:	
Barnehagens vurdering og tiltak som hittil er gjort	
Tiltak individ nivå:	
Tiltak gruppe nivå:	
Tiltak system nivå:	
Tiltak foresatt nivå:	
Dato evalueringsmøte:	
Signert Dato:	
Signatur foresatte	
Signatur styrer	

Dato evalueringsmøte	
Deltakere:	
Barnet / barnegruppa sin opplevelse:	
Foresattes sine opplevelser:	
Personalet sine opplevelser:	
Fortsette tiltakene?	
Revidering av tiltakene	
Avslutte tiltaksplanen	
dato	
Signatur foresatte	
Signatur pedagogisk leder	

AKTIVITETSPLAN VED MISTANKE ELLER KJENNSKAP TIL AT ET BARN IKKE HAR ET TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ- ENKELTBARN

(Aktivitetsplikt barnehageloven Kap. 8, § 41-43)

Barnets navn: _____ Født: _____

Barnehage: _____

Hvem har meldt: _____ Dato: _____

Hva skal denne planen løse:

Hva opplever barnet:

Hva opplever barnet som utfordringen og hvilke tiltak tror han/hun tror vil hjelpe?

Hva opplever foreldrene:

Hovedmål med aktivitetsplanen:

Hva skal gjøres / hva er gjort?	Hvordan	Ansvar	Dato
Følge med	<i>(obeservasjoner, samtaler med barn/ foreldre)</i>		
Varsle / skrive avviksmelding	<i>(Ansattes navn har varslet daglig leder: Daglig leders navn har varslet barnehageier, navn):</i>		
Undersøke	<i>(Beskriv hvordan dere undersøker saken, observasjoner, barnesamtaler, kartlegging, foreldresamtaler etc)</i>		
Beskrivelse av problem	<i>(Beskriv hva som er framkommet under undersøkelsen):</i>		
Delmål	<i>Beskriv ulike delmål på individnivå og gruppenivå for å nå frem til hovedmålet:</i> • •		
Evaluering	<i>Hvordan skal målene og tiltakene evalueres?</i>		

5. VENNEBUSSEN

For å kartlegge relasjoner mellom barn i en gruppe kan Vennebussen være et godt redskap.

Vedlagt følger Vennebussen med bruksanvisning for bruk til samtale med barn.

[Vennebussen](#)

Tips til bruk av bussen:

- Laminer bussen og bilder av barna (gjerne også ansatte) fra avdeling.
- Gjennomfør samtale med barna på et rolig sted; hvem velger de skal være med på bussen - også hvis faste venner er fraværende?
- I tillegg bør man observere barna i samspill – skjermet i en gruppe og i felles lek på avdelingen.

6. SJEKKLISTE – BARNEHAGENS MILJØ

Observasjon av miljøet i barnehagen

Spørsmålene under kan benyttes som spørreskjema for personalet, utgangspunkt for refleksjon ol.

Når barnehagen kartlegger miljøet jevnlig, oppdager personalet endringer tidligere og kan sette i gang tiltak ved behov. (Ingrid Lund, 2014)

Spørsmål:	Ja- alltid	Ja- ofte	Nei- sjelden	Nei- aldri
Er vi i vår barnehage anerkjennende og støttende i forhold til barnas initiativ?				
Blir alle barna lagt merke til i like stor grad, uavhengig av om de er introverte eller ekstroverte?				
Får enkelte barn jevnlig mer positiv oppmerksomhet enn andre?				
Får noen barn oftere negativ oppmerksomhet enn andre barn?				
Kan vi se noe mønster i at vi har lettere for å tro på noen barn sin forklaring av konflikter enn andres?				
Er det barn vi oftere tar kontakt med, eller settet i gang aktiviteter med enn andre? (Navn, følg opp)				
Blir alle barn involverte i felleskapet, for eksempel i samtalen ved måltidet, i samling eller gruppeaktivitet? (Navn, følg opp)				
Er det barn i gruppa som vi tar lite kontakt med, og sjelden tar initiativ til aktiviteter sammen med?				
Blir enkelte barn raskere avbrutt eller avvist av oss en andre når de tar kontakt med oss? (Navn, følg opp)				
Har vi større tålmodighet med enkelte barn i gruppa, når det gjelder å følge dem opp, og hjelpe dem? (Navn, følg opp)				
Er alle oppmerksomme på at barn ikke alltid greier å skille spøk og ironi?				
Er miljøet i barnehagen preget av omsorg, anerkjennelse, varme og respekt?				
Er samspeillet mellom barna preget av likeverd og veksling mellom hvem som bestemmer og hvem som får være med?				
Er det en trygg og avslappet tone i barnehagen, som er preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede?				

7. KARTLEGGING AV VOKSNES RELASJONER TIL BARN

Utarbeidet ut fra Kari Papes skjema for kartlegging av voksnes relasjoner til enkeltbarn (Pape, 2002, ss. 78-82) .

Opplysningene må lagres i arkiv, felles for avdelingen og makuleres når prosessen er avsluttet.

Skjemaet fylles ut ved at hver av de voksne gir hvert barn en eller to av fargene under:

Du gir den fargen til barnet hvor du føler at en eller flere av setningene under stemmer med dine følelser/holdninger til barnet.

RØDT:

- Barnet du umiddelbart forstår og blir glad i.
- Barnet du føler det er spesielt lett å elske.
- Barnet du gir privilegier.
- Barnet som får tråkke inn i sjelen din med støvler på.

SORT

- Barnet som får det til å koke over i deg.
- Barnet som gjør at du blir sintere enn situasjonen skulle tilsi.
- Barnet du ikke alltid forstår.
- Barnet du ikke føler at det er spesielt lett å elske.

BLÅTT:

- Barnet tar sjelden eller aldri kontakt med deg.
- Du tar sjelden eller aldri kontakt med barnet.

GRØNT

- Barnet du har utmerket kontakt med, men som likevel ikke hører innunder rødt.

Det er mulig å gi to farger til et og samme barn.

Det er fullt mulig å bli eitrengende sint på de barna du elsker høyest.

Etter at skjemaet er fylt ut av samtlige voksne på avdelingen, bør dere gå gjennom og summere fargekodene for hvert barn. Hvis et eller flere barn får mange svarte, blå eller røde ruter, bør dette få konsekvenser for det videre arbeidet.

LITTERATURLISTE

- Helgeland, A., & Lund, I. (2020). *Mobbing i barnehage og skole. Nye perspektiver*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Idsøe, E., & Roland, P. (2017). *Mobbetferd i barnehagen- temaforståelse - forebygging - tiltak*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2023). *Barnehageloven med forskrifter 2023*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Lund, I. (2014). *De er jo bare barn. Om barnehagebarn og mobbing*. Oslo: Pedlex.
- Marthinsen, M. T. (2021). *Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Pape, K. (2002). *Fra ord til handling- fra handling til ord: Rammepan- kvalitet og dokumentasjon i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Roland, P. m. (u.d.). *Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole*.
- Roland, P., & Ertesvåg. (2018). *Implementering av endringsarbeid i barnehagen*. Oslo.
- Schei, S. (u.d.). *Barnestemme. Vonde hemmeligheter - et enkelt verktøy til vanskelige temaer*.
- Skoglund, R. I., & Åmot, I. (2019). *Anerkjennelsens kompleksitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Slette, Ø. (2020). *Ny mobbelov for barnehager. Psykososialt barnehagemiljø*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammepan for barnehagen- innhold og oppgaver*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

DIGITALE RESSURSER:

- Dialogmodellen: <https://dialogmodellen.no/ressurser/>
- FUB: https://foreldreutvalgene.no/fub/mobbing-og-krenkelser-i-barnehagen-hva-kan-vi-gjore/?gclid=EAlaIQobChMIrtaP_t-f9QIVT41oCR1VNgQXEAAAYASAAEgl-kPD_BwE
- Grønne tanker – glade barn. <https://www.gyldendal.no/faglitteratur/psykologi/generell/gronne-tanker-glade-barn/p-10015762-no/>
- Læringsmiljøseneteret – Universitetet i Stavanger: <https://www.uis.no/nb/skole/mobbing-ressursside>
- Partnerskap mot mobbing: <https://www.partnerskapmotmobbing.no/>

Trygg i Fellesskap modellen:	http://modellen.tryggifjell.no/
Redd Barnas	https://www.reddbarna.no/skole/ingenutenfor/rollemodeller/
Utdanningsdirektoratet:	https://www.udir.no/nullmobbing/
Utdanningsdirektoratet:	https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehagemiljo/kompetansepakke-om-barnehagemiljo/
Voksne for barn:	https://vfb.no/

ANBEFALTE BARNEBØKER:

- Bergstrøm, Gunilla : Hvem kan redde Albert Åberg?
- Bringsværd, Tor Åge : Karsten liker å danse
- Bringsværd Tor Åge: Når to er sinte på hverandre
- Bruna, Dick: Hengeøre
- Brønne, Kaia, Bendik og Trond: Fremmed
- Brønne, Trond : Venner
- Bøttinger, Tone Lie: Min storebror apen
- From, Käte og Mølbak, Rikke: Skal vi være venner? Sara og Rune lærer om sosial kompetanse
- Guido van Genechten: Rikki
- Kappel, Gry Jensen: Wilbur – den gule katten
- Pedersen, Morten N.: Bo blir til overs
- Lund, Ingrid: Mattias er alene
- Mathiesen, Egon: Katten med de blå øynene
- Nerheim, Janne: Englatrollet Elea er modig
- Otterlei, Camilla : Kunsten å møte en bjørn
- Rempt, Fiona: Super-venner
- Rohde, Hanne K : Kråka som hadde høydeskrekk
- Stai, Kari: Jakob og Neikob
- Raknes, Solfrid: Sint og glad i barnehagen
- Eventyr: Den stygge andungen, Snøhvit, Askepott
- Podkast: om mobbing i barnehagen, lærerrommet
- Podkast: Drage i magen, podkast om følelser, 3-5 år

